Eurasian Academy of Sciences
Eurasian Education & Literature Journal
2018 Volume:8 S: 55 - 65
Published Online May 2018 (http://edulit.eurasianacademy.org)
http://dx.doi.org/10.17740/eas.edu.2018-V8-06

SWOT ANALYSIS OF KAZAKHSTAN TOURISM AND EVALUATION OF TOURISM POLICIES WITH TOWS MATRIX

Aziza SYZDYKOVA*, Aktolkin ABUBAKİROVA, Abishov Nurzhan ORINBASAROĞLU***, Almas KURALBAYEV******

* Araş. Gör. Ahmet Yesevi Universitesi,
** Yar. Doç. Dr Ahmet Yesevi Universitesi,
*** Ph D., Ahmet Yesevi Universitesi,
**** Araş. Gör. Ahmet Yesevi Universitesi,

E-mail: azizayesevi@gmail.com, aktolkin.abubakirova@ayu.edu.kz, nurzhan.abishov@ayu.edu.kz, almas.kuralbayev@yahoo.com

Copyright © 2018 Aziza SYZDYKOVA, Aktolkin ABUBAKİROVA, Abishov Nurzhan ORINBASAROĞLU, Almas KURALBAYEV. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

State politics, which has been developed since the attainment of Kazakhstan's independence, has been prepared with the aim of shaping the future of the country (economy, industry, development, employment, education, domestic and foreign policy, foreign investment etc.). Within these policies, economic preferences and priorities are determined and also studies on tourism policy are suggested. In this study, the steps that Kazakhstan made in tourism market and tourism policy are investigated, and the main fields affecting tourism policy and affected by these policies are determined; The relationship between these areas and tourism has been tried to be revealed.

In addition, Kazakhstan constitutes another element of the study of how tourism and tourism will change in terms of tourism and the future of tourism. On the other hand, SWOT analysis was conducted by trying to determine the strengths, weaknesses, threats and opportunities of the country's tourism in Kazakhstan as a result of the research done in the framework of tourism potential and tourism policies. In addition to existing tourism activities and the elimination of weaknesses in the implementation of the policy recommendations to be transformed into an opportunity is supported by the threat TOWS matrix method.

Keywords: Tourism Policy, Tourism in Kazakhstan, SWOT Analysis, TOWS Matrix.

KAZAKİSTAN TURİZMİNİN SWOT ANALİZİ VE TURİZM POLİTİKALARININ TOWS MATRİSİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Kazakistan'ın bağımsızlığına kavuşmasından bu yana birçok alanda geliştirdiği devlet politikaları, (ekonomi, sanayi, kalkınma, istihdam, eğitim, iç ve dış politika, yabancı yatırım v.b.) günümüz koşullarına uyum sürecinde ve ülke geleceğini şekillendirmeyi amaç edinerek hazırlanmaktadır. Bu politikaların içerisinde, ekonomik tercihler ve öncelikler belirlenerek turizm politikası konusunda da çalışmalar öne sürülmektedir. Bu çalışma çerçevesinde Kazakistan'ın turizm pazarında ve turizm politikasında yaptığı adımlar incelenmekle birlikte turizm politikasını etkileyen ve bu politikalardan etkilenen temel alanlar belirlenip; bu alanların turizm ile olan ilişkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ayrıca, Kazakistan turizminin geleceği ve turizm sektörü bakımından ne gibi değişmelere ve gelişmelere yol açacağı da çalışmanın bir diğer unsurunu oluşturmaktadır. Diğer yandan Kazakistan turizm potansiyeli ve turizm politikaları çerçevesinde yapılan araştırma sonucunda ülke turizminin güçlü ve zayıf yönleri, tehdit ve fırsatları saptanmaya çalışılarak SWOT analizi yapılmıştır. Ayrıca mevcut turizm faaliyetleri ve uygulanan politikalardaki zayıf yönlerin giderilmesi, tehditlerin fırsata dönüştürülmesi önerileri TOWS matrisi yöntemi ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Politikası, Kazakistan Turizmi, SWOT Analizi, TOWS Matrisi.

GİRİŞ

Günümüzde turizmin yarattığı ekonomik, sosyal, kültürel ve politik etkiler, özellikle uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde oynadığı rol giderek önem kazanmaktadır. Bu durum, yalnız uluslararası turizm hareketinden büyük pay alan gelişmiş ülkelerde değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de turizme verilen önemi artırmaktadır. Turizm, uluslararası ölçekte geniş istihdam olanakları yaratan bir sektördür ve dünyada yaklaşık 300 milyon insanı istihdam etmektedir (www.ilo.org). Başka bir ifadeyle; dünyada her 16 çalışandan biri turizm sektöründedir ve tüm uluslararası sermaye yatırımlarının yaklaşık %7' si turizm alanına yapılmaktadır. Bu bağlamda dünyada ve ülkemizde turizme verilen önem artmakta, turizm eğilimleri çeşitlilik kazanmakta, yeni yerler yeni turizm türleri insanların ilgisini çekmektedir.

Hızla gelişen turizm sektörü bağlamında birçok ülke turizmden daha fazla pay alabilmek için çalışmalarda bulunmaktadır. Küresel anlamda dünyanın en büyük sektörlerinin biri olan, turizm endüstrisinden, mevcut kaynaklara göre, Fransa, ABD, Çin, İspanya, İtalya, Türkiye ve İngiltere, en çok paya sahip olan ülkelerin başında gelmektedir. Dünya turizminde söz sahibi olan ülkelerin tümü, yürüttükleri turizm politikaları ve planlamalarının başarılarına paralel olarak rekabet şansı yakalayabilmektedirler. Ekonomik gelişme ve kalkınmada önemli bir role sahip olan turizmin, birçok ülkede geliştirilmesi, çeşitli politika ve planlamaları gerektirmektedir (Kobeshova, 2010: 1).

Kazakistan'ın turizm sektörü Sovyetler Birliği döneminden bu yana gelişmektedir. Birlik içerisinde bir ülkeden diğer ülkeye serbestçe seyahat etme fırsatı Kazakistan'ı Sovyetler Birliği içerisindeki turizm merkezlerinden biri haline getirmiştir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Kazakistan'ın turizm sektörü daha çok uluslararası ticaret ve uluslararası turizm kapsamında gelişmeye başlamıştır. Kazakistan'ın turizm sektörü ülkenin ekonomisine önemli bir katkı yapmaktadır. Bunu son on yılda Kazakistan'a gelen yoğun yabancı turist akışından takip edebilmek mümkündür. Son on yıllık dönemde yabancı turistlerin yoğun ilgisi Kazakistan ekonomisine önemli katkıda bulunmaktadır. Turizm sektörü aynı zamanda ulaşım, tarım, iç ve dış ticarete de etki etmektedir. Ülkede modern mimarlık unsurları ile devam

ettirilen yeni inşaat çalışmaları ve şehirlerin güzelleştirilme çabaları da turizme olumlu katkı sağlamaktadır. Örnek son on yılda otel sayısı hızla artmıştır. Kazakistan gelişen genç bir cumhuriyettir ve turizmin gelişimi bu ülkede her yıl hızla büyümektedir (Mushurova ve Madedova, 2012).

Kazakistan'da 2016 yılında turizm alanında yapılan yatırımların hacmi bir önceki yıla göre yüzde 58,3 oranında artmıştır (http://www.stat.kz). Turizm alanında Kazakistan'ın stratejik hedefi sektörün rekabet gücünün artırılması ve ülkenin en çok tercih edilen turizm destinasyonlarından birisine dönüşmesidir. Bu çerçevede turizm altyapısının geliştirilmesi, kaliteli ürün ve hizmetlerin üretilerek, yerli ve uluslararası turizm piyasasından pay alınması hedeflenmektedir (Abubakirova vd.,2016). Kazakistan hükümeti turizmin ekonomiye büyük katkı getirdiğini tespit etmekte ve ülke turizmine küresel pazarda fırsatlar yaratmaya çalışmaktadır.

Çalışmada Kazakistan'daki turizm potansiyeli ve uygulanan politikalarına ilişkin bir çerçeve sunmayı amaçlanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde; turizm politikası kavramı, araçları ve turizm politikasına duyulan ihtiyaç ele alınmıştır. İkinci bölümde; Kazakistan turizm potansiyelinin belirlenmesi açısından, ülkenin turizm sektöründeki tarihsel gelişimine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Kazakistan'da turizm politikasını etkileyen farklı kurum ve kuruluşların özellikleri, amaçları ile çalışma şekilleri ve kamu yönetiminin turizm alanında aldığı önlemler, yaptığı müdahaleler, devlet programları ve hükümet yasaları incelenmiştir.

Ayrıca son bölümde Kazakistan turizminin ve uygulanan politikalarının güçlü ve zayıf yönleri, gelecek fırsat ve tehditleri, SWOT analizi yöntemiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Buna ek olarak SWOT analizi, mevcut turizm faaliyetleri ve uygulanan politikalardaki zayıf yönlerin giderilmesi, ayrıca tehditlerin fırsata dönüştürülmesi ve güçlü yönlerin sürdürülebilmesi adına TOWS matrisi ile desteklenmiştir.

1. TURİZM POLİTİKASI KAVRAMI VE HEDEFLERİ

Turizm politikası kavramı son yıllarda hükümetler, politik kişiler ekonomi ve turizm müteşebbisleri tarafından sık sık kullanılmakta ve bu kavramı birbirinden çok az farklı anlamlar verilmektedir . Turizm politikası kavramı ile turizmin gelişmesine yönelik faaliyetler ve çabalar anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu faaliyet ve çabalara yön verecek olan ekonomi biliminin ve ekonomi politikasının bir dalı olarak da düşünülebilmektedir (Demirkol ve Oktay, 2004:6).
Turizm politikası iç ve dış turizmin geliştirilmesi, ekonomik ve meta-ekonomik fonksiyonlarından en yüksek düzeyde yararlanılması için kamu yönetiminin turizm alanında aldığı önlem ve yaptığı müdahalelerin tümü olarak tanımlanmıştır (Çetin, 1976: 32).

Bir başka kaynak incelendiğinde ise, turizm politikası en basit anlamıyla, turizmi geliştirmek ve turist sayısını artırmak için alınacak önlemler ve izlenecek yöntemler doğrultusunda yapılacak müdahalelerin tümü olarak tanımlanabilmektedir. Politika, hem bir ilke ya da ilkeler sistemi hem bunlarla ilgili kurallar topluluğudur. Politikaların amaçlardan temel farkı; amaçlara nasıl, hangi yollarla ulaşılacağını belirlemesidir (Özalp, 1986: 132). Başka bir deyişle politikalar; kesinlikle amaçlar değil, amaçların başarılması için kullanılan araçlardır. Turizm amaçlarına ulaşmanın da değişik yolları bulunabilir. Turizm politikasının oluşturulması bu yollar arasında isabetli seçim yapma sanatıdır ve turizmde belirlenen amaçlara ulaşmak için izlenecek yolu gösterir (İçöz, 2009: 213).

Birbirinden çok farklı nedenlerden dolayı turizm politikasına saptanması ve izlenmesi zorunlu olmaktadır (Olalı, 1990: 36-37):

- Turizm ancak kamu yönetimi tarafından düzenlenebilecek ve koordine edilebilecek boyutta dev bir ekonomik ve sosyal bir faaliyettir.
- Turizm sektörünün diğer sektörlerle olan ilişkisi ve sektöre bağlı sorunları devlet müdahalesini zorunlu kılar.

- Turizm sektörünün büyük alt yapı ihtiyacı yaratması, zorunlu kaldığı büyük ve sabit sermaye yatırımları devlet desteğini, yardımını ve katkısını gerekli kılar.
- Turizmin konjoktürel değişimleri karşısındaki aşırı derecedeki duyarlılığın ortaya çıkarabileceği ulusal kayıplar, turistik propaganda ve reklamın ağı maliyetleri, tatillerin zaman ve mekanda dengeli dağılımı yönünde sınırlı da olsa bir mesafe kat edebilme zorunluluğu, sosyal turizmi geliştirme politikası gibi değişik nedenler turizm alanında devlet müdahalesini öngörür.

2. KAZAKİSTAN'DA TURİZM HAREKETLERİNİN GELİŞİMİ VE TURİZM POTANSİYELİ

Saprunova (1997: 54) çalışmasında Kazakistan turizm tarihini beş aşamaya ayırmıştır;

1. Aşama: iki alt aşamadan oluşmaktadır (M.Ö. 3000'den - XV. yy. kadar);
    - Büyük İpek Yolu'nun Moğol İstilası öncesi gelişimi (M.Ö. 3000'den – XIII. yy.),
    - 2. Büyük İpek Yolu'nun Moğol ve Timur dönemi gelişimi (XIII–XV. yy.)
2. Aşama: (XV. yy. – 1731 yıllar) – Kazakistan topraklarından geçen Büyük İpek Yolu'nun bozulması.
3. Aşama: (1731-1917) - Kazakistan'ın Rusya İmparatorluğuna giriş dönemi.
4. Aşama: (1917-1991) - Kazakistan'da Sovyet Birliği döneminde turizmin gelişimi, iki aşamadan oluşur;
    - 1. Savaş öncesi dönemde turizmin gelişimi (1917-1945),
    - 2. Savaş sonrası döneminde turizmin gelişimi (1945-1991).
5. Aşama: (1991-2013) – Bağımsız Kazakistan'da turizmin gelişimi, iki aşamadan oluşmaktadır;
    - 1. Turistik faaliyetlerde piyasa ilişkilerinin gerileme dönemi (1991- 2000 yıllar arasındaki kriz dönemidir),
    - 2. Turistik alanda reformların uygulanması ve canlanma dönemi (2000 yıldan sonraki dönem).

Sovyetler Birliği dönemindeki turizm, işçilerin yıllık ücretli izinleri ile bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Bu aynı zamanda insanlara boş zaman ve dinlenme hakkının tanındığını göstermektedir. Bu dinlenme, gezme, görme eylemi ile oluşan kişisel gelişim, halklar ve toplum arasında karşılıklı anlayış sağlayan önemli bir faktör olmuştur (Ogienko, 2006: 450).

Sovyetler Birliği döneminde Kazakistan turizmi, kar gütme politikasından ziyade, daha çok kültür ve eğitim politikasını yürütmüştür. Bu dönemde uluslararası turizm hareketleri çok sınırlı sayıda ve sıkı devlet kontrolü altında gerçekleşmiştir ve ideolojik dogmalar Sovyetler Birliği vatandaşlarını dünyanın geri kalan kısmından ayrı tutmayı amaçlamıştır. Böyle bir siyaset neticesinde yurtdışına çok az insan çıkabilmiştir. Bunlar çoğunlukla diplomatlar, yurtdışında çeşitli nedenlerle yaşamakta olan akrabaları veya arkadaşlarından özel davetler alarak onları ziyarete gidenler ve sınırlı sayıda turistik gruplar halinde ve genellikle sosyalist ülkelere seyahat eden insanlardı (Ogienko, 2006: 453).

Sovyetler Birliğine de aynı şekilde turistik gruplar halinde düzenlenen turlarla sınırlı sayıda yabancı turist gelebiliyordu. Ancak, Sovyetler Birliği'nde sendika hatlarıyla iç turizm, sosyal turizm gelişmiştir; bu hizmetler yerli turistlere, yabancı turistlere sunulan fiyatın yaklaşık onda biri tutarında sunulmuştur (Balabanov, 2006: 106).

Sovyetler Birliği döneminde Kazakistan'da turizm alanında "Kazakistan Turizm ve Seyahat Konseyi", "Inturist" ve uluslararası gençlik turizm bürosu "Sputnik" adlı üç örgüt faaliyet göstermiştir. Tüm SSCB ülkelerinde olduğu gibi Kazakistan'ın da hemen hemen her şehrinde "Inturist" oteller zinciri grubuna ait konaklama tesisleri bulunmuştur (Erdauletov, 2003: 45).

Kazakistan, bağımsızlığına kavuştuktan sonra halkın tarih ve kültürel mirasını canlandırmak, bununla beraber turizm faaliyetlerinin oluşturulup, geliştirilmesi amacıyla çalışmalar düzenlemiştir. Kazakistan

Cumhuriyetinin turizm potansiyeli gün geçtikçe gelişen ve büyüyen bir hacme sahiptir. Kazakistan'ın bağımsızlaşması bu turizm potansiyelinin gerçekleştirilmesine olanak sağlamıştır.

Kazakistan'ın, bağımsızlığına ulaşmasının ilk dönemleri turizmin hızla gelişmesiyle karakterize edilmiştir. Yurt dışına serbest dolaşım imkanının yasallaşması ile bağlantılı olarak öncelikle yurt dışına seyahatler artmıştır. Ülkede dış pasif turizme katılanların sayısı, dış aktif turizme ve iç turizme katılanların toplamından daha fazlasını oluşturmuştur. Bu dönemde turizm şirketlerinin sayısında önemli bir artış gözlemlenmiştir. 1991 yılına kadar Kazakistan'da yukarıda adı geçen yalnızca üç turistik organizasyon faaliyet gösterirken, 1994 yılında 589 turistik organizasyon kurumuna ulaşıldığı kayıt edilmiştir (www.stat.kz).

2016 yılı verilerine göre Kazakistan'da 700 turistik tesis hizmet vermektedir. Bunun içinde 385 otel, 13 kamping, 40 sanatoryum, 17 tedavi amaçlı sanatoryum, 14 sağlık pansiyonu, 7 sağlık-tedavi merkezi, 8 pansiyon, 29 dinlenme merkezi, 31 dinlenme evi, 24 turistik bazı, 35 tedavi kampı, 5 dağ-kayak bazı, 66 konaklama evi, 9 avcılar evi, 2 çocuk-yetişkin turizm merkezi, 7 sağlık tedavi kompleksi bulunmaktadır. Kazakistan'da bulunan 385 otelin 340'ı özel sektöre aittir (www.stat.kz). Kazakistan'da Turizm Sektörü Geliştirme Programı ile turizm sektörünün gelişmesi amaçlanmış ve bu program çerçevesinde turizm uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Kazakistan'ın turist sayısı 2016 yılında, 2010 yılına göre %50'nin üzerinde artmıştır. Turizm Sektörü Geliştirme Programı'nın uygulanması ve ülkedeki ekonomik büyüme ile birlikte Kazakistan'da turizmin hızlı bir şekilde gelişmesi beklenmektedir.

Ayrıca Kazakistan'ın turizm pazarında rekabetçi ve karlı turizm endüstrisinin oluşumu için imkan sağlayan çekicilikler mevcuttur. Ülkenin jeopolitik konum bakımından önemli oluşu, ülkede siyasi istikrarın mevcutluğu turizmin gelişmesindeki önemli unsurlardır. Ülke topraklarında Zerdüşt, Budist, Hristiyan, Müslüman anıtlarının bulunması, doruklar ve buzullardan başlayıp, çöller ve yüksek dağlardan derin vadilere kadar uzanan renkli ve etkileyici görüntülere sahip oluşu ülkeye turizm alanında büyük ve umut verici potansiyel sağlamaktadır.

BAĞIMSIZ KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ DÖNEMİ VE ÜLKE TURİZMİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK DEVLET POLİTİKALARI

Kazakistan hükümetinin, bir ekonomik faaliyet olarak turizm sektörünü geliştirmeye yönelik çalışmaları bağımsızlığını ilan ettiği yıldan beri sürmekte olup, en ciddi şekilde ele alınması ise son beş altı seneyi kapsamaktadır.

Genel olarak bağımsız Kazakistan'ın ilk dönemlerinde, ülkenin diğer ekonomi dalları gibi turizm sektörü de olumsuz ekonomik koşulların etkisinde kalmıştır. 1991–1993 yılları arasında turizmin ülke GSYİH içindeki toplam payı sürekli azalmıştır. Örneğin, 1991 yılındaki payı % 0,3 iken 1992'de % 0.09, 1993'te % 0.06 olarak gerçekleşmiştir (Sihimbayev, 29).

2003 yılında açıklanan ve 2003–2015 dönemini kapsayan "Endüstriyel Yenilenme ve Kalkınma Programı" kapsamında ülkede gelişebilecek 23 sektörün arasında 7 sektöre öncelik verilmekte ve bu 7'sinin arasında turizm sektörü ilk sırada yer almaktadır. Bu programın ülke turizmindeki ilk etkileri olarak, 2004 yılında ilk defa dış aktif turizm hareketleri göstergelerinin (4.3 milyon turist) dış pasif turizm göstergelerini (3.9 milyon turist) geçtiğini, 2006 yılında ülke turizmini geliştirmeye yönelik devlet bütçesinden 1.9 milyar tenge ayrıldığını ve bu rakam 2005 yılındaki miktardan 25 kat daha fazla olduğunu göstermek mümkündür (Bakbergenov, 2005: 4).

2006 yılında ülkede turizm sektörünün gelişimini sağlamak amacıyla "Turizm ve Spor Bakanlığı" kurulmuştur. 20 Ocak 2012 tarihinde KC Cumhurbaşkanı N. Nazarbayev kararnamesi ile KC Spor ve Beden Eğitimi Ajansı olarak yeniden yapılandırılmıştır. KC Anayasası Madde 44, Paragraf 3'de bu kararnameye göre KC Turizm ve Spor Bakanlığı, KC Spor ve Beden Eğitimi Ajansı olarak yapılandırılması esnasında turistik faaliyetler alanındaki yetkiler KC Sanayi ve Yeni Teknolojiler Bakanlığına devredilmiştir (www.sport.gov.kz).

Bakanlığın bünyesinde 5 tane Komite ve 15 tane departman bulunmaktadır. Yani Kazakistan'da Turizm söz konusu Bakanlık bünyesinde Turizm Endüstrisi Departmanı tarafından idare edilmektedir.
Bakanlığın amacı doğrultusunda Turizm Departmanının başlıca sorumlulukları:

- Turizm faaliyetleri alanında devlet politikalarını oluşturma ve uygulanmasına yardımcı olma;
- Turizm sektöründe doğrudan yabancı yatırım çekmede ortak politikanın oluşturulmasını ve uygulanmasını sağlama;
- Turistik faaliyetlerin KC mevzuatı gözetilmesi dahilinde uygulanmasının kontrolünü sağlamaktır.

Ayrıca Kazakistan'da Turizm Politikasını Etkileyen Kurum ve Kuruluşların başında Kazakistan Turizm Birliği ve "İpek Yolu Kazakistan" ulusal şirketini sayabiliriz. Kazakistan Turizm Politikasının Temelleri 1992 yılında ülkenin parlamentosu tarafından ilk "Turizm Kanunu" ve 13 Haziran 2001 tarihli "KC Turistik Faaliyetler Mevzuatı"na dayanmaktadır. 15 Temmuz 2011 tarihinde KC Turizm Faaliyetleri ile İlgili Kanun Değişiklikleri yapılmıştır. Yeni uygulama ile beraber turistik işletmelerin faaliyetlerinde yapılan değişiklikler ve turizm rehberlik bilgilerinin genel çerçevesinde yapılan değişiklikler eklenmiştir. Kazakistan ekonomisinde turizm sektörüne öncelik tanınmıştır. Turizmi öncelikli olarak ilgilendiren hukuki kanunların eksiklikleri vardır. Bu nedenle iç ve dış faktörler tarafından konunun hassasiyetinin kavranıp gerek turizmin geliştirilmesi ile ilgili yasaların değiştirilmesi veya bunlara eklemeler yapılması esneklik konusu açısından çok önemlidir (Kuratov).

KAZAKİSTAN TURİZM POTANSİYELİNİN SWOT ANALİZİ

Ülkenin turizm potansiyeli SWOT analizi kapsamında incelendiğinde, temel faktörler: kurumsal yapılar, yasal altyapı, teknolojik gereksinimler, işgücü, yönetim planları, müşteri profili, enformasyon akışı olarak ele alınmıştır.

Güçlü Yönler

Kazakistan, yeni bir turizm destinasyonudur. Dünya turizminde yaşanan gelişmeler, standart turist tipinin ve turist beklentilerinin değişmesi, turistler için cazip kabul edilecek farklı doğal çekicilikleri ve özellikleri bünyesinde barındıran Kazakistan'ı turizmin yeni çekim merkezi boyutuna taşımıştır. Kapladığı geniş coğrafi alanı göz önünde bulundurarak, Kazakistan'ı bir makro destinasyon olarak tanımlanmakla beraber, Almatı, Astana, Aktau, Karagandı gibi büyük şehirleri kongre turizmi; Sarıagaç, Burabay, Rahman Kaynağı gibi kaplıcaları sağlık turizmi; Altay, Alatau, Şımbulak, Medeu gibi dağlık alanları kış turizmi; Kapşagay, Kenderli gibi projeleri eğlence turizmi; Baykonur uzay üssü uzay turizmi; Katonkaragay, Markagöl, Naurızım, Barsakelmes gibi milli parkları ekoturizm turist çekim alanı olarak mikro destinasyonlar da tanımlanabilir.

Kazakistan'ın İpek Yolu güzergâhında yer alması turizmin gelişmesi için ülkenin en güçlü yanlarındandır. Bir diğer güçlü yanı ülkenin Avrupa ve Asya yol kavşaklarında bulunmasıdır.

Uzay turizmi, alpinizm, rafting, safari turları gibi maceraya dönük alternatif turizm geliştirme olanaklarının da bulunması Kazakistan'ı türistik ürün çeşitlemesinde yeni destinasyon olarak avantajlı konuma getirmektedir (Mirzayev, 2005).

Zayıf Yönler

Ülkenin turizm bölgelerinin sahip olduğu yüksek potansiyel ile paralellik gösteren gelişmiş turizm imkânlarına karşı bu alanların dışında kalan, olumsuz altyapı problemleri yaşayan bölgelerdeki negatif süreç, ülkede gelişen turizmi sekteye uğratmaktadır. Altyapının uluslararası kriterler bakımından yetersiz oluşu turizmin gelişimi açısından zayıf bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkenin altyapı olanaklarındaki dengesiz dağılım, turizmdeki gelişimi zorlaştıran unsurlardan biridir. Altyapı olanaklarındaki aksaklıklar, ülkenin gelişmekte olan turizm imajını olumsuz yönde etkileyen zaaflarından birisidir. Yeni ve nitelikli tesis azlığı, eski dönemlerde yapılmış; günümüzde ise çağdaş standartların gerisinde kalmış, yeterince talep görmeyen ve atıl duruma düşmüş, düşük kapasiteli tesislerin rehabilite edilerek tekrar turizme kazandırılamamış olması uluslararası turizm pazarında ülke imajını zedeleyen unsurlardandır (Sergeyevich ve Vukolov, 2006).

Altyapı alanında önde gelen sorunların bir diğeri, ulaşım koşullarının kısıtlılığıdır. Turistik bölgelerdeki ulaşım imkânları yetersiz düzeydedir. Havalimanlarından tüm bölgelere en kısa sürede ulaşımın rahatlıkla sağlanacağı bağlantı yollarının tamamlanmamış olması Kazakistan turizminin gelişmesini etkileyen zayıf yanlardandır (Erdavletov, 2004).

Turizm piyasasındaki hizmet veren kimselerin yeterince kalifiye olmayışı başka bir zayıf yöndür. Eğitim programlarının turizm piyasasının gerçek ihtiyaçlarına uygun hazırlanmaması, sektörde çalışacak personelin yeterince uluslararası standartlara uygun eğitilemeyişi, modern dillere vakıf konaklama, seyahat acenteliği ve rehberlik gibi konularda uzmanlaşmış kişi sayısının azlığıdır.

Pazarlama ve turizm arzına ilişkin araştırmaların yetersizliği nedeniyle sağlıklı stratejik kararların alınmasında yaşanan güçlükler sektörü zor durumda bırakan etmenlerdendir.
Ülke tanıtımında önemli rol oynayan reklam ve tanıtım ağının eksikliklerinin olması, sahip olunan değerlerin gerek ülke çapında gerekse yurtdışında tanıtım ve pazarlamasının yapılması yönünde gerçekçi bir enformasyon ağının sağlam temellere henüz oturtulamayışı turizm endüstrisini geriye götürmektedir.

Ayrıca turizm kalkınma teşvikinin yeterince cazip hale getirilmemesi özel sektörü bu alanda atıl kalmasına sebep olmaktadır. Yatırımcılar için bir sübvansiyon mekanizmasının ve vergi kesintisi kolaylığının sağlanması noktasında eksiklerin bulunması politikaların yetersizliğini göstermektedir. En önemli husus daha Turizm Komitesine aslında gereken önem gösterilmemektedir, söz konusu Komite bakanlıktan bakanlığa dolaşmaktadır (Abishov ve Ünlüönen, 2016).

Fırsatlar

Dünya turizm pazarında değişen turizm algısı ve turist olgusuna da bağlı olarak, doyuma ulaşılan, güneş-deniz-kum üçlemesinin alternatifi olabilecek turizm olanaklarına sahip oluşu Kazakistan'ı dünya turizm piyasasında pay sahibi olma fırsatı sunmaktadır.

Avrasya bölgesinin küreselleşme olgusu ile daha da artan önemine paralel olarak Kazakistan'a siyasi ve ekonomik yönden stratejik önem kazandırmıştır. Kazakistan'ın sahip olduğu geniş turizm skalası; çok sayıda bakir ya da neredeyse bozulmamış dağlık alanın bulunması, sağlık, spor, extrem aktiviteler, aktif ve dinamik etkiler yaratmaya yönelik planlamalar sayesinde ülkeyi diğer turizm pazarlarının önüne geçirecek mevcut potansiyel fırsat taşımaktadır. Kazakistan'da uygulanmaya başlayan kırsal kalkınma politikalarının da etkisi ile kırsal turizmde var olan alanların aktif hale getirilmesinin yanında, yeni istihdam alanlarının yaratılması, dünya turizm piyasası şartları göz önünde bulundurulduğunda başlı başına bir fırsattır (Erdavletov, 2004).

Kazak yatırımcıların yanında yabancı yatırımcıların da büyük bir ilgiyle yöneldikleri ülkenin turizm pazar potansiyeli imkanları; sektörde istihdam edilebilecek etkin nüfusun bulunması, turizm alanında koordinasyon, yönetim ve işlerin kontrolü için devlet kurumlarının da eşgüdümlü projeler oluşturması hızlı ve güvenli turizm kalkınma fırsatı yaratmaktadır (Kim, 2007).

Tehditler

Ülkenin turizm politikaları sürdürülebilir ekoturizm alanlarını koruma altına alarak geliştirmeyi hedeflemektedir. Fakat, bu hedef her daim uygulanamamaktadır. Örneğin konaklama işletmeleri, makro ve mikro düzeydeki çevresel etkilerin daha hassas yaşandığı ekosistemler, tarihi alanlar gibi yerlerde planlanmaktadır. Günübirlik konaklama sayısının artması, konaklama işletmelerinde çevre dostu bir yönetimin ortaya konabilmesini zorlaştırarak tehdit unsuru oluşturmaktadır (Nakatkov, 2001).

Komşu ülkelerin de Kazakistan'la rekabet edebilecek turizm destinasyonlarının bulunduğu göz önüne alındığında, ülkeye olabilecek turist akışı hacminin azalma tehlikesi ile karşı karşıya olması, sektörde ciddi bir tehdit yaratmaktadır.

Turizm endüstrisinde; müşteri memnuniyeti, kaliteli hizmet, tüketicinin beklenti ve isteklerinin tam olarak karşılanması ile dünya standartlarına ulaşılması bir bir zorunluluk haline gelinmiştir. Hizmet sunma niteliğinde hala uygulana gelen eski dönemlerden kalma eksik vizyonlu yöntemler Kazakistan'ın turizmini gelişmesine engel olarak tehdit unsuru taşımaktadır.

Devlet çapındaki Kayıt Dışı Ekonomi Takip Merkezi sisteminin yeterli çalışamıyor olması nedeniyle gümrükte ve vergi ödeme esnasında kayıt dışı ekonominin devam etmesine sebep olmuştur. Kayıt dışı ekonomi, ülke kaynaklarının turizm alanında yeterince kullanılamıyor oluşu tehdidini yaratmaktadır.

Devlet desteğinin bulunmasına ve turizmi geliştirmeye yönelik kalkınma politikasının mevcudiyetine karşın uygulama noktasında karşılaşılabilecek aksaklıklar, sürdürülebilir turizm politikalarını tehdit etmektedir.

KAZAKİSTAN TURİZMİNİ VE UYGULANAN POLİTİKALARI ANALİZ EDEN TOWS MATRİSİ

Kazakistan turizm potansiyelini araştırma esnasında elde edilen veriler ve turizmin geliştirilmesi için ortaya çıkan öneriler ışığında yapılan GZFT analizinden türetilen TOWS Matrisi ile bu destinasyonun turizm potansiyelinin daha verimli kullanılması ve turizmin geliştirilerek turizm pazarından daha fazla pay alınabilmesi için oluşturulması gereken stratejilerin seçimi yapılabilir.

Bu matrisin temelinde, anahtar rolündeki iç (üstünlükler, zayıflıklar) ve dış (fırsatlar, tehditler) etkenleri en iyi şekilde eşleştirilerek ÜF, ZF, ÜT ve ZT stratejilerini geliştirmek yatmaktadır. ÜF stratejileri, fırsatlardan yararlanmakta kullanılacak üstünlükleri vurgular iken; ZF stratejileri, fırsatların kaçmasına sebep olacak zayıflıkların ortadan kaldırılmasını önermektedir. ÜT stratejileri, tehditleri engelleyecek veya azaltacak üstünlükleri vurgular; ZT stratejileri ise, zayıflık ve tehditleri azaltmaya yönelik savunma taktikleridir (Fred, 2001: 204).

İç Etkenler / Dış Etkenler	(S) Güçlülük – G	(W) Zayıflık – Z
(O) Fırsatlar – F	**SO Stratejileri** Güçlülüğü, fırsatları avantaja çevirmek için kullanma.	**WO Stratejileri** Fırsatları avantaja çevirerek zayıflığın üstesinden gelme.
(T) Tehditler – T	**ST Stratejileri** Tehditlerden kaçınmak için zayıflığın üstesinden gelme.	**WT Stratejileri** Zayıflık ve Tehditlerin olumsuz etkisini minimize etme.

Kaynak: David, Fred R., (2001) Strategic Management Concepts, 8.ed., Prentice-Hall, Inc., Upper Saddle River, New Jersey

Kazakistan turizmini ve uygulanan politikaları analiz eden TOWS matrisi sonucunda ülkenin doğal güzelliği, kültürel ve tarihi zenginliği, İpek Yolu güzergâhında yer alması, coğrafi çeşitliliği gibi güçlü yanları ve talebin aktif tatillere yönelik eğilimi, Kazakistan'ın turizm destinasyonu olarak uluslararası piyasada farkındalık yaratması gibi fırsatlar turizm çeşitlendirilmesi stratejisini ortaya çıkarmaktadır.

Aynı şekilde Kazakistan turizminin ve uygulanan politikalarının diğer güçlü yanları ve fırsatları eşitleştirilerek uzun süreli paket turlarının oluşturulması, dış aktif turizme yönelik pazarlama, soft turizm geliştirilmesi, rafting ve alpinizmin canlandırılması, transit destinasyon yapılması, sağlık turizmi geliştirilmesi gibi stratejiler oluşturulabilir.

Ülke turizmi ve uygulanan politikalarındaki fırsatların kaçmasına sebep olacak zayıflıkların ortadan kaldırılması için ulaşımın ıslahı; alan kılavuzluğu düzenlenmesi ile yerel halktan istihdam sağlanması; personel eğitimi gibi stratejiler öne çıkarılabilir.
Tehditleri engelleyecek veya azaltacak üstünlükler olarak, nitelikli işgücünün hem kentsel hem de kırsal turizm piyasasına katılmasının teşvik edilmesi; mevcut tesislerin yapısal durumlarının gözden geçirilmesi, çevre koruma tedbirlerin alınması gibi stratejiler öne çıkarılabilir.

Zayıflık ve tehditleri azaltmaya yönelik savunma taktikleri olarak ise kayıt dışı ekonomi faaliyetlerine yönelik cezaların artırılması; altyapıya ve üstyapıya yönelik işlevsel düzenlemeler yapılması; turizm politikaları oluşturulmasında üniversitelerden araştırma yardımı alarak projeler hazırlanması, teknik kontrollerin yapılması; hazırlanan detaylı planların uygulanmasının sürekliliğinin sağlanması gibi stratejiler ortaya çıkarılabilir.

SONUÇ

Dünyadaki turizm piyasasının gelişiminden yola çıkarak, Kazakistan turizm politikalarının, ülke turizminin geliştirilmesi açısından kitle ya da alternatif turizm ağırlıklı bir turizm politikası izleme tercihi söz konusu olmaktadır. Mevcut turizm politikaları incelendiğinde Kazakistan'da turizm gelişimi açısından alternatif turizm türlerinin sürdürülebilmesinin planlandığı gözlenmektedir. Kazakistan'ın turizm endüstrisi genç ve tam olarak olgunlaşmamış bir süreç içerisinde olmasına rağmen, sektörün önemi gittikçe artmakta ve son yıllarda turizm geliri açısından önemli atılımların yapıldığı gözlenmektedir.

Çalışma içerisinde yapılan SWOT analizinden görüldüğü üzere Kazakistan turizm potansiyelinin güçlü yanları; dünyada yeni bir turizm destinasyonu olarak ortaya çıkması, tarihi İpek Yolu güzergâhında yer

alması, Avrupa ve Asya yol kavşaklarında bulunması, zengin doğal güzellikleri, turizmin çeşitli türlerini arz edebilmesi ve geleneksel konukseverliği ile aktarılabilir.

Diğer taraftan Kazakistan turizm potansiyelinin ve uygulanan politikalarının zayıf yönleri ele alındığında; genel olarak altyapı problemleri, sektörde çalışacak personelin uluslararası standartlara uygun eğitilemeyişi, reklam ve tanıtım ağının eksikliklerinin olması, enformasyon ağının sağlam temeller oluşturamaması, turizm kalkınma teşvikinin yatırıma cazip hale getirilememesi gibi unsurların ülke turizm sektörünün gidişatını yavaşlattığı görülmektedir.

Dünya turizm pazarından daha fazla pay alabilmesi noktasında güçlü yönlerini devam ettirmesi ve fırsatları yakalayabilmesi ve buna karşın zayıf yönlerini kapatabilmesi ve tehditleri bertaraf edebilmesi adına ülkede yapılması gereken uygulamalar bulunmaktadır. Bu çerçevede öncelikli alanlar; turistik bölgelerde bağımsızlık sonrası kapatılan konaklamaların tekrar işletmeye açılması, bazı deniz ve nehir yollarının açılması, internetin destinasyon pazarlamasına katkısının sağlanması ve üniversite mensuplarının turizm gelişimine yönelik ilgisinin artırılmasıdır. Ayrıca hem kentsel hem kırsal işgücünün turizm piyasasına katılmasına teşvik edilmesi ve eğitilmesi de bu faaliyetler açısından önemli bir etkendir.

REFERENCES

- Abishov, N. Ve Ünlüönen, K. (2016). Kazakistan Turizminin Mevcut Durumu ve Gelişme Perspektifleri, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi 4(8).
- Abubakirova, A., Syzdykova, A., Kelesbayev, D., Dandayeva, B., & Ermankulova, R. (2016). Place of Tourism in the Economy of Kazakhstan Republic. *Procedia Economics and Finance*, *39*, 3-6.
- Balabanov, İ.T. (2006). Ekonomika Turizma: Finansı i Statistika, Moskova, Finansı i Statistika Yay.
- Bakbergenov, T. (2005). "Kosvenno Vse Mı Turistı", Mir Puteşestviy Dergisi, Art Strike Yayını, Almatı.
- Daurenbekov, J.B; İstoriko-Kulturnoe Nasledie Shelkovogo Puti, Almatı, İzdatelstvo Rauan 1998, (Daurenbekov, J.B.; İpek Yolunun Tarihi-Kültürel Mirası, Almatı, Rauan Yayını, 1998).
- Demirkol, Ş., Oktay, K. (2004). *Turizm politikalarına alternatif yaklaşımlar*. Sakarya.
- Erdavletov, S.N. (2003). İstoria Turizma: Razvitie i Nauchnoe İzuchenie, İzdatelstvo Rauan, Almatı.
- Erdavletov, S.N. (2004). Ekonomika i Socialnaya Geografia Kazahstana, İzdatelstvo Rauan, Almatı.
- Gilek, Y.N. (2005). Turisticheskie Marshruti Centralnogo Kazahstana, Karagandı, İzdatelstvo Karşu.
- Kim, A. G. (2007). Rekreatsionnaya Otsenka Territorii i Razvitie Turistsko-Rekreatsionnogo Hoziaystva v Kazahstane, Almatı. (Kim, A. G.(2007). Kazakistan"da Dinlenme Tesislerinin Geliştirilmesi ve Turistik Alan Değerlendirmesi, Almatı)
- Mirzayev, R. (2005). Veliki Shelkovıy Put: Realii XXI veka, Moskva, İzdatelstvo Diplomaticheskoy Akademii MİD Rossii, (Mirzayev, Rustam; Büyük İpek Yolu: XXI yüzyılın Gerçekleri, Moskova, Rusya Diplomasi Akademisi Yayını)
- Ogienko, A.N. (2006). "Turizm, Kak Sredstvo Poznania Sobstevnnoi Civilizacii, Problemy, Puti Reshenia", Materialy Nauchnoy Konferencii, Astana.
- Saprunova, V. B. (1997). "Evrim, Yapı, Pazarlama", Moskova: Miysl.

- Sergeyevich, N.E., Vukolov, V. N. (2006). "Formirovanie İndustrii Turizma v Kazahstane za Gody Gosudarstvennoy Nezavisimosti", Akademia Turizma i Sporta RK, Materialy Mezhdunarodnoy Nauchnoy Konferencii, Astana

WEB REFERENCES

- KC İstatistik Ajansı, www.stat.kz, (Erişim Tarihi) 21.01.2017
- Kuratov, S., Rudenko, İ., Svitelman, S. ve Eydinov, Y. (2001). "KC Turizm Kanunu", KC Turistik Etkinlik Kavramı Üzerine Yorum ve Uyarılar, http://www.greensalvation.org/old/Russian/Facts/Laws/tourist.htm, Erişim: 05.01.2017
- Mushurova, F. ve Madedova, R. (2012). Gelişen Kazakistan Ekonomisinde Turizm Faaliyetleri, URL: http://ekoavrasya.net/duyuru.aspx?did=65&pid=10&lang=tr Erişim: 19.01.2017